

TERV-VÁZLATA

EGY NŐNEVELŐNÉKET KÉPZŐ INTÉZETNEK.

(V é g e.)

6-or. A' nyelv-, táncz-, muzsika-, ének-, rajz- és gymnastica-mesterek, hetenkint vagy időszakonként, a' nevelőnő felügyelete alatt, mint rendkívüli tanulmányokat tanítók, járhatnának az intézetbe 's adhatnának órákat. Azonban akként szükség rendezni ezeket, hogy a' növendékek tanulással és munkával elhalmozva ne legyenek. Miután a' hajlam és tehetség nem egyforma, sőt a' czélok és kívánatok is, mikre és miknélfogva a' növendékek képeztetnek, némileg különbözhetnek, nem szükség ugyan azon egyénnek mindenbe fogni, 's mindenből valami keveset kapkodni fel. Például: annak, ki falura készül középrendű nemes házhoz nevelőnének, elég a' zongora, táncz és legfőlebb franczia nyelv, 's többinek nem minden, hanem mire hajlamot és tehetséget érez magában.

7-er. A' kézi munkáknak, millyenek a' varrás, himzés, tűzés, kötés 'stb. betanítása szinte a' két tanítóné kötelessége fogna lenni. Ezekben különös ügyelettel szükség azokra lenni, mik a' rendes házvitelben kikerülhetlenül szükségesek, millyenek például a' fejr- és ágy-neműek; ellenben telhetően szükség kikerülni azokat, mik káros test-görnyedéssel vagy szemrontással járnak.

8-or. A' nőnevelőnéket képző intézettel szükségképen egybe kell kötni egy leánynevelő minta-intézetet is, egy külön nevelőnével; melly nevelőné mindenkor a' képző intézet legjelesebb egyénei közül választatnék. Ezen leány-nevelő intézet részint arra szolgálna, hogy a' képző intézet pártfogó családjai azonnal alkalmat nyerhessenek beadni abba leánykaikat, részint

pedig és főképen arra, hogy a' képző intézet növendékeinek alkalom nyujtassék, felügyelet mellett, gyakorlatilag képezhetni ki magokat a' nevelés részleteiben és fogásaiban. A' leány-nevelő intézetben is, miként a' képzőben, 4 vagy legalább 3 év lehetne a' pálya-idő, min alul leánykák el nem fogadtatnának; mert alig lehet valami károsabb növendékre és honra nézve, mint föhületes és ereménnytelen bekukkanás a' nevelési pályákba. A' leány-nevelő intézetbeli növendékek száma lehelne határozatlan, miután a' nagyobb számból anyagilag is nagyobb nyereség háromlanék az intézetre. A' képző intézet növendékei közt, kik különben is már állapotodottabb koruak, részint közelebbi közvetlen felügyelés, részint ugynevezett correpetitio, nyelvbeni gyakorlás és kézi munkák könnyebb betanítása végett, fel kellene osztani a' leány-nevelő intézet növendékeit, ugy azonban, hogy a' képző intézet azon ujonczai, kik még esztendő sem töltöttek az intézetben, növendéket még ne kapjanak. A' képző intézet alapítóinak megadathatik azon szabadság, hogy az intézet növendékei közül azt választhassák segédül a' leány-nevelő intézetbe beadott leánykáik mellé, ki nekik tetszik. Ezen segédnevelőnek egy szobában lakhatnának és hálhatnának a' kezök alá adott kis leánykákkal, 's a' szabad órákban társaloghatnának és rendelkezhetnének azokkal, az intézet szabályai szerint, és a' két intézet nevelőnéi főfelügyeletök mellett.

9-er. A' foglalkozási órákat mintegy illyformán lehetne felosztani a' képző intézetben :

Fölkeléstől 8 óráig, tanulmányokra készülés.

8—9, növeléstani tanítás.

9—10, tanulmányra készülés és reggelizés.

10—11, reál tudományok taníttathatnának.

11—12, a' leánynevelő intézetbeni foglalkozás.

12—2 óra, ebéd és szünet.

2—4, különbféle tanító-mesterek.

Négy órán túl vacsoráig kézi munkák, vacsorán túl pedig lefekvésig, muzsika-, táncz- 'stb. gyakorlatok.

Csütörtökön délelőtt, majorba kimenés és gazdasszonykodás; délután pedig ott gymnastica.

Szombaton délután ujolag majorba kimenés és gymnastica.

Vasárnap templom előtt egy órán vallás-tanítás és aztán templombame-nés nevelőnek felügyelése mellett; délután szünet és séta, vagy tisztes házak látogatása.

Mi a' leánynevelő intézetet illeti: ebben a' képző két tanító felváltva tarthatna leczkéket; egyik délelőtt, másik délután, szinte hetenként öt nap; ugy mindazáltal, hogy a' neveléstani tanító ezen intézetben ne a' nevelés-tant tanítná, hanem a' reál tudományok közül vállalna némellyeket által a' más-sik tanítótul. A' német és franczia nyelvet maga tanítná az illető nevelőné, gyakorolná maga és gyakoroltatná be azokat a' képző intézet növendékei által. Minden esetre a' nyelvek gyakorlata közelebbi intézkedéstől függene. A'

vallástani óra, templomba-járás, majorbani gazdasszonykodás és gymnastica, közösek lennének a' képző intézet növendékeivel és nevelő-intézet leánykáival.

Ezen egész foglalkozási elrendezésre nézve, történhetnének körülményekhez képest némi eltérések, mik azonban a' dolog lényegén nem igen fognának változtatni.

10-er. A' kettős intézet organisatiója olyformán rendeztetnének, hogy, miként mondatott, a' leánynevelő intézet leánykáira a' külön nevelőné ügyelne fel, és segédképen ügyelnének a' képzőintézet növendékei, vagy alapítók által tett választás, vagy pedig nevelőnek által tett felosztás szerint. A' képző intézet növendékei annak első tanítónéja ügyelete alatt állának, 's az egész kettős intézet az egyik tanító igazgatása alatt, felváltva. A' folytonos intézkedést azokban, mik rendkívüli költséget, cselédfelfogadást és leánynevelő intézetbe növendék-felvételt 'stb. kívánnak, egy elnökből és négy tagból álló választmány vinné, mellynél határozati érvényességre legalább három tagnak jelenléte lenne szükséges. Előadó és végrehajtó az igazgató lene. Évenként egy közgyűlés tartatnék, mellyben az alapítók és részvényesek szavazattal bírnának. Elnökét ülésenként maga választaná a' közgyűlés. Ezen közgyűlés megvizsgálná a' már előbb választmányilag átvizsgált számadást, rendelkeznek az intézet tőkepénzeinek kikölcsönzése és kamatainak beszedetése iránt, megválasztná jövő évre a' választmányt, nem különben a' netalán kilépő vagy elmozdított tanulókat és tanítónékat; 's az intézetből kilépett növendékek helyébe újakat venne fel, előlegesen az alapító tagok beküldéseik vagy ajánlásaik után, azontúl pedig előmutatandó bizonyítványok nyomán. Közvizsgálat a' leánynevelő intézetnél fél, a' képző intézetnél pedig évenként tartatnék, ez utóbbi mindenkor a' közgyűlés alkalmával. Csak ezen vizsgálat és kitöltött pálya-évek után bocsáttatnának, hiteles bizonyítványokkal ellátva, a' képző intézet növendékei szárnyaikra, vagy már bizonyos állomásaikra. Maga a' közgyűlés egyszersmind némi alkalmat fogna nyújtani a' növendékeknek illy alkalmaztatásokra.

Kérdésül ötlík itt fel az: adjon-e magáról kötelezvényt és millyet, belépéskor a' növendék arról, hogy négy év folytán kiképeztetvén az intézetben, bizonyos évekig magát a' nevelőnéi pályának tartozzék szentelni, vagy ellenkező esetben némi kárpótlást téríteni meg az intézetnek? A' kérdés megoldása nem könnyű, mert idő alatt szerencséje akadhat a' kiképzett növendéknek, melly előtte a' nevelői pályát elzárja, vagy pedig eleshetik attól kedve, elbetegesedhetik 'stb. Efféle esetekben bajos 's nem is célirányos fogna lenni az erőtetés. Ellenben az intézetnek négy évi költsézését füstbe menni látni sajnos veszteség. Azon egyénekről, kik az alapítók által küldetvén be az intézetbe, annak költsége nélkül képeztetnek ki, szó sem lehet; de más-ként áll a' dolog azon növendékekre nézve, kiket célérés reményében saját költségén képez ki. Itt legtanácsosabbnak látszik, olly kötelezvényt venni a' felveendő növendéktől, mellynél fogva, teszem 6—10 évre nevelőnéi pályára kötelezze ugyan magát, de kedvezőbbekre fordulván körülményei, el is hagy-

hassa csekély kárpótlás-nyújtással azt. Különben is egy kiképzett nevelőnének egy vagy más utoni jótékony hatása a' honránézve nem mehet soha teljesen veszendőbe.

11-er. Mi az alapítás előleges költségvetését illeti: az mintegy illyformán fogna kiütni:

Két tanítónak szállás az intézetben és készpénz	800 ft, tesz évenként	1600 ft.
Első nevelőnének szállás, élelem, és készpénz-fizetés		500 „
Második nevelőnének szinte szállás, élelem és készpénz-fizetés		300 „
Tanító mesterekre		800 „
Szállás		1000 „
Élelem, 16 személyt számítva, havonként 12 pftjával, tesz évenként		2294 „
Fa 25 öl, 12 pftjával		300 „
Gyertya		100 „
Cseléd kosztal, szállással		800 „
Aprólékos költség		200 „
		Öszvesen 7894 pft.

Ezek fognának körülbelől lenni a' rendes évi költségek, miknek 6 percentes tőkéjük tenne 131,566 pft. és 40 krt.

A' rendkívüli vagyis felszerelési kiadások mintegy ezek lennének:

Egy külmajor	.	.	.	.	.	.	.	10,000 pft
Három zongora	.	.	.	.	.	.	.	900 pft
Bútorozás	.	.	.	.	.	.	.	1500 pft

A' fentebbi két összeg tenne összesen 143,960 pftot, 's ennyit, vagy, minthogy az évenkénti rendes költséget tán kissé szűken is vettem, kerek számmal 150,000 pftot fogna tenni az egész összeg, melly az intézet első megalapítására megkívántatnék. Ruhára és ágybelire nem tétetett ki semmi, minthogy azokat, legalább eleinte otthonról, vagy pártfogónéiktól kapnák a' növendékek.

A' leánynevelő minta-intézet maga tartaná fenn magát, minthogy különösen egyedül csak a' külön nevelőné fizettetnék, teszem 500 pft. készpénzzel és 144 pft-ra menő kosztal, nem különben két cseléd, teszem: készpénzzel és kosztal együtt 150 pftjával. Miután pedig a' leánykáktól fejenként 300 vagy 350 pfrint fizettetnék, kétséget nem szenved, hogy ezen minta-intézet költségei föl sem fognák emészteni a' befizetéseket.

A' két intézet ellátását, vagyis magát a' házvitelt vezetné, az igazgatónak teendő hetenkénti pontos beszámítás és egy-egy soros növendék ellenőrsége mellett, az egyik tanítóné, ki a' házvitel osztályára fogadtatott fel.

12-er. Most már lássuk módját a' nőnevelőnéket képző intézet megalapításának:

Százötvenezer pengő forint! bizony tetemes összeg; de annak összealakítása, ha az alább következő megkönnyített módot követjük, nem épen

vérmes remény. Erre négy nemét kívánnám felállíttatni az alapításhoz járulhatásnak:

1) Első hozzájárulás lenne a z ö r ö k ö s a l a p i t ó k é ; tudniillik: magányosok és családok, testületek, városok, megyék vagy kerületek szereznek meg magoknak azon jogot, hogy az intézetben maguk számára folytonosan képezthessenek ki egy vagy több növendéket. Mi is úgy esnék meg, hogy egy-egy növendék évi tartása és taníttatása efféle alapítókra nézve jutányosabban, például csak 240 pftban állapíttatván meg, ennek 6 percentes tökéje 4000 pft vagy egyszerre, vagy biztosság és kamatbefizetés kikötése mellett, évenként 500 pftjával fizetelnék be az intézet pénztárába. Illy alapítók e' következő előnyöket fognák nyerni az intézetnél, hazafiúi szép buzgalmok méltánylásaul:

a) Joguk lenne folytonosan képezthetni ki az intézetben egy-egy növendéket, minden díjfizetés nélkül.

b) Joguk lenne növendéket felfogatás végett ajánlani.

c) Szavazattal birnának az intézeti közgyűlésben, mire külön levél által hivattatnának meg.

d) Azon esetben, ha az intézet bár mikor megszűnne, alapítványait visszavehetnék.

e) Neveik az intézet alapítói könyvében örök emlékül bejegyeztetnének, sőt arczképeik is felfüggesztetnének az intézet teremében.

f) Joguk volna egy leánykát küldeni be a' leánynevelő minta-intézetbe, szintazon évi fizetésért ugyan, mit mások fizetnek, de az ezen alapítók által beküldendő leánykáknak mulhatlanul el kellene fogadtatniok.— Továbbá egyik előnyük lehetne az is, hogy ezen leánykáik mellé magok határozhatnák meg a' képző intézet növendékei közül a' segédnéket.

2) Ideiglenes alapítók lennének azok, kik egy vagy több növendéknek, egy vagy két pálya-folyam (cursus) alatt, magok költségén leendő kiképeztesére köteleznék magokat. Ezek az első négy év alatt évenként 300 pftot tartoznának egy növendéktől az intézet pénztárába befizetni. Azonban ideiglenes alapítást tenni csak azoknak engedtetnék meg, kik egyszersmind egy vagy több részvényt is vennének. Ezeknek előnyeik lennének:

a) az általok kiképeztetendő egyén alkalmaztatása felett szabadon rendelkezhetnének.

b) Leánykáik a' mintaintézetben szükségképen elfogadtatnának, 's melőlők magok választhatnának segédnéket, de csak az ajánlott alapítási évek alatt.

c) Szinte azon évek alatt volna ajánlási joguk is.

d) Nemcsak szavazatjok lenne a' közgyűléseken, hanem azokra külön levél által is meghivatnának.

Örökös vagy ideiglenes alapítók sorába esnének azok is, kik netalán örökösen vagy ideiglenesen majossal, alkalmas szállással, bútorozással vagy más efféle nagyobb jólékonysággal ajándékoznák meg az intézetet.

3-ik helyre jöhetnének a' részvényesek, egy-egy részvényt 200 pftjával számítva. Az áldozat megkönnyítése tekintetéből a' szerint lehetne intézkedni, hogy évenkénti kamatbiztosítás mellett, 1—4 év alatt fizettetnék be a' részvény. Ezeknek előnyeik lennének:

a) Szavazati jog a' közgyűléseken és minden választásokban.

b) Elsőségi jog mind a' két intézetbe lehető felfogadtatásban, leányaikra és unokáikra nézve, ha különben a' képző intézetnél bizonyítványi kimutatásaik kielégítőeknek találtnak.

c) Az igazgató választmány tagjai az örökös és ideiglenes alapítók és részvényesek közül választatnának.

Lehetne azon tiszteletet is megadni az örökös alapítóknak, hogy a' közgyűlési elnökök rendesen közülök választatnának. — Egyébiránt az örökös alapításokról oklevelek adatnának ki, mik érvényesek lennének, míg az intézet fenáll, mindenkor az gyakorolhatván a' vele járó jogot, ki az oklevelet előmutatandja. A' részvényesség tarthatna a' részvényesnek életeig, vagy bizonyos meghatározandó évekig.

4-ik alapítói sorba jöhetnének az egyszerre önkényes adakozások és apróbb ajándékozások, 'stb. Ezek pontos bejegyzések mellett az igazgató választmány által ellenőrzötnének.

A' megalapítás oeconomiájára tartozik az, hogy a' 150 ezer alapítási összegeből 110 ezer frtot egyedül részvények és önkényes adakozások útján kerítsünk ki; örökös és ideiglenes alapításokra abból csak a' többi 40 ezer forintot számítván. Ha a' 110 ezer forint fedve van, akkor lehet az örökös és ideiglenes alapítások 's általok beküldendő növendékek száma határozatlan; ezeket meg fogja bírhatni az intézet, mit nem tehetne, ha az örökös és ideiglenes alapítások kamatainak kellene fedezniök az intézet költségeit; mert azokat nagy részben föl fognák emészteni a' beküldött növendékek. Innen olytén örökös alapítók, kik legalább első folyamában az intézetnek lemondanának növendékküldési jogaikról, 's abban alapításaik kamatait az intézet szilárdítására engednék, kettős jótevői fognának lenni annak.

Az előadottakból kitetszik: miként a' nőnevelőnéket képző intézetben kétféle növendékek fognának képeztetni, ugymint: beküldettek és szavazattal felvétettek. Amazok, különben az intézet szabályai és rendtartása alá tartozván, anyagi tekintetben beküldöiktől függenének, ezek pedig az intézet költségén képeztenének ki. Amazok sorsa és alkalmazása felett pártfogóik, pártfogónéik 's tén ezekkel kötendő szerződések intézkednének. Ezek pedig kiképzés után, az intézet előjárósága által rendeltetnének állomásokra, vagy különös kívárat vagy belátás szerint. Azonban kiképzés után az intézet nem gondoskodhatik többé azokról, kik állomásokat nem nyerhettek; mi igen ritka eset fogna lenni, miután az intézet köre szűk, a' hazai szükség pedig nagy, 's így előre látható, hogy az intézet az állomási megrendeléseket, kivált eleinte, nem is fogja mind teljesíthetni. Mindazáltal miután az intézet, erő és részvét növekedtével, aránylag növekedni és tökélyesedni fog, reményl-

hető, hogy csak néhány év lefolytával is, meg fog felelhetni mind köz-, mind egyes kívánatoknak.

13-or. Mi a' létesítési kezdeményt illeti: legczélszerűbb mód erre az, hogy lelkes buzgó és tárgyértő néhány férfiak és nők kis körében vitattassék meg a' terv és alapszabályok, és megállapodás után a' hon leglelkesebb aszszonyságai kérettesenek meg közremunkálásra, különösen alapítványok, részvények és adakozások gyűjtésére, sőt folytonos befolyásra az intézet dolgaiba; mert az ügy legközelebből a' szépnemet illeti; 's nem bizonyítja-e a' tapasztalás, hogy lelkes és tekintélyes nők megkeresését nem olly könnyen utasítja vissza nemünk, mint a' férfiakét, kik újabb időben különben is sűrűen zsarolgatnak hazai üdvös czélokra tőle. Általában ezen intézetnél különösből ohajtanám folytonos befolyását a' szépnemnek. Ennek tárgy-értése, finom tapintata és gyakorlati felfogása saját neme körül, csak jótékonyan fognának hathatni az intézet működésére. —

Nem úgy terjesztem a' vázlatot elő, mint olly tökéletesen kidolgozott tervet, mellynek minden pontja már megállható 's mellytán módosítást sem szenved többé. A' tárgy nagy és fontos, több szem többet lát, 's lehet, hogy több részlet kisiklott figyelmem alól. Én csak a' gyakorlati főelveket és tapasztalásokon alapuló kiviteli fogásokat kívántam előadni, 's ezeknél fogva tervemet inkább kivihetőségre, mint netalán egyszerre fenhéjázó és sokat ígérő követelésekre alapítani, tudván azt, hogy kezdeni pénzellen és még sok részben előítéletes hazánkban, nehéz, és hogy kis kezdetből is nagyszerűt bir teremteni később a' siker által előidézendő részvét, ápolás és buzgalom. Hibának és rossz számításnak tartom azt, mi sok vállalatot dugába döntött már, ha társulati téren egyszerre nagyobb czélokra tűzünk ki, mint millyekhez elégségesek eszközeink. Lelkesen kezdeni, bár kevéssel, de mégis kiszámítva kezdeni meg a' keveset és létesíteni 's évenként több-több sikert mutatni fel — ez az igazi demonstratio, melly győződést és részvélet gerjeszt, és jó ügyet kivívni inkább segít, mint csillogó czél-kitűzések és magasztos tervezések, mik épen azért, mert hozzájuk elegendő eszközökkel nem bírnak, vagy örökösen, vagy elvesztett húzamos időig, csak tervben maradnak, vagy kiszámítás nélkül kísértetvén meg, nagy kárával a' jövődőknek megbuknak. Nehogy ez utóbbi történetjék nőnevelőnéket képző intézetünkönél is, használatni kívánnám létesítésénél is azon modort, mellyet minden új és költséget kívánó vállalatnál, ha őszinték akarunk lenni, követnünk kell, hogy tudniillik mind örökös és ideiglenes alapításokra, mind részvényekre és adakozásokra nézve, előbb csak aláírások gyűjtessenek, 's csak miután az első, bár kis kezdet megalapítása amazok által teljesen fedettnek mutatkozik, fogjunk a' befizetések szedéséhez és létesítéséhez.

Im itt áll tervem; hazafiui buzgalommal és nyíltszívűséggel szólítok fel a' hazában minden tárgy-értőt, nevelőt és nevelőnét, kinek az ügy szíven fekszik: szóljon hozzá. Adjon elő hiányai helyett jobbakat, és segítsen kipótolni azt, mit én tán elmulasztottam. Csak arra vagyok bátor kit-kit figyelmeztetni.

tetni, hogy itt csupán társulati téren mozgalomról van szó, mellynek egyedül a' kivihetőség nyerhet proselytákat. Ha ezen ügyet egykor a' törvényhozás méltatandja országos pártfogásra, mit reménylenünk kell, noha akkor is használhatók leendnek ezen tervnek fővonalai: akkor fogunk nyulhatni nagyszerűségekhez is. Lehetek-e 's mennyiben szerencsés, minden oldalról megvitatás és állapotás után, hanyatló napjaimra erélyesen léphetni fel ezen ügygyel a' haza előtt? nem tudom: de azt szentül ígérem, hogy annak mindenkor hű pártolója leendek, sőt ha a' hazában részvéttel, buzgósággal és pártfogási jóakarattal találkozandom, nem mulasztandom el, hogy tervemet, az arra akár közlapokban, akár magányos uton hozzám érkezendő észrevételekkel együtt, újabb meghányás-vetés végett, általam megnyerendő tisztelt férfiak elébe terjesszem, 's mennyiben társulati téren körülményekhez képest lehet, kivitelre érleltessem. És miután honunk több olly főrangú nővel dicsekszik, kiket mint buzgó és minden idves hazai ügyet elősegítő honleányokat tisztelünk, nem alap nélkül biztat a' remény, hogy ezen fáradozásom nem menend teljesen füstbe olly honban, melly az emberiség egyik felének olly fontos és hatályos nevelésére eddig alig fordított valami figyelmet.

F á y A n d r á s.

A Z É J I D A L.

(V é g e.)

Néhány órával a' most történtek előtt, egy falusi kastély tágas ebédlőjében pezsgő-dugók durranásai vegyültek a' zajosan-vig beszédfolyamba', mellynek élénk 's pajzán modora gyanittatá, hogy a' felpattanó dugók már nem első, erősítvén e' gyanitást még azon körülmény is, hogy a' terített asztal csemege-maradványai sötét palaczkok 's hosszunyaku poharakkal körülbástyázták.

A' kastély báró Élvesy tulajdona, (?) a' társaság — mintegy tiz életvidor ifju — egy pár force vadászat torát ünneplő sportsman sereg.

„Éljen a' jó kedv! — kiáltá egy meglehetősen elázott hang, — veszsen a' bú 's gond, míg a' hölgyek arczain számunkra rózsá terem, 's a' paraszt erszényünkbe adózik!”

„Éljen!” kiálták mind, és ittak.

„Éljen az élet, 's ki azt széppé tenni annyira tudja, a' fashionable házi ur!”

„Éljen!” — rivallák utána a' vig czimborák. A' töltögetésben két inas keze fáradott ki.

„Jaques! ide, tölts abból a' Silleryből! — így — éljen bájbán és aranyban dús jegyese Mezőhegyi Vilma ő nagysága!”

„Éljen!” visszhangozák, 's miért ne ittak volna?

„De sokáig éljen még a' mai nap dicsősége is, — emelé poharát a' házi ur — a' ménék gyöngye — a' páratlan Amaryllis!”

„Nem bánom, éljen, — viszonzá az előbbi elázott hang — de hogy